

Vladimir Lončarević (ur.), *Duga vjere. 4. susret hrvatskog duhovnog književnog stvaralaštva »Stjepan Kranjčić«*, Glas Koncila, Križevci, 2012, 157 str.

Naslov u pitanju — »Duga vjere« — zbornik je radova izabranih sa susreta hrvatskoga duhovnog književnog stvaralaštva »Stjepan Kranjčić« u Križevcima 2012. godine. To je četvrti put kako je raspisan književni natječaj, a trajao je od 15. svibnja do 15. kolovoza. Autori su se mogli prijaviti s radom u jednoj od kratkih književnih vrsta: poeziji, kratkoj priči, putopisu, eseju i monodrami; preporučeno na temu vjere (ali nije bio uvjet). Između mnoštva pristiglih uradaka (96 pjesama, 62 kratke priče, 18 putopisa, 19 eseja, 10 monodrama, odnosno 205 radova iz pera 135 autora) stručni ocjenjivački sud (dr. sc. Vladimir Lončarević, predsjednik, mr. sc. Božidar Petrač i vlč. Drago Bosnar) odlučio je kako će u zborniku »Duga vjere« biti objavljeno 37 radova (19 pjesama, 9 kratkih priča, 3 putopisa, 3 eseja i 3 monodrame). Među objavljene radove, dakako, uvrštena su i po tri nagradena u svakoj kategoriji. Ono što će po završetku četvrtoga »Književnog Kranjčića« ostati, riječima dr. sc. Tanje Baran, predsjednice Udruge za promicanje znamenitih Križevčana »Dr. Stjepan Kranjčić«, je »svojevrсна sinteza kršćanske, katoličke književne stvarnosti u Hrvatskoj 2012« (str. 8).

Zbornik je — prateći kategorije »Književnog Kranjčića« podijeljen u pet dijelova (»Mudrost križa« — poezija, »Nježna ljubav« — kratka priča, »Hodočašće« — putopis, »Mrvice s mističnog puta« — esej, »Znan, ča me udržalo« — monodrama), kojima pretihodi riječ izdavača (Tanja Baran) i riječ urednika (Vladimir Lončarević), a poslije kojih se nalaze bilješke o autorima objavljenih radova, bilješke o članovima

stručnoga ocjenjivačkoga suda te popis sudionika natječaja.

Ideju koja nosi natječaj i zbornik objašnjava Vladimir Lončarević, raspakiravši je iz misli Mate Ujevića (1901. — 1967.), čovjeka »izvanrednih zasluga za hrvatsku kulturu, poglavito na području leksikografije i enciklopedistike« (str. 13). Ujević je zanemaren poput drugih velikana hrvatske katoličke baštine 20. st., unatoč njegovu doprinosu raspravi o »naravi, smislu i ciljevima umjetničkoga stvaranja, posebice književnoga, dajući već u mladim danima zrele tekstove o spomenutim temama« (str. 14–15). Ujević je, ističe urednik, predlagao dva imperativa za katoličkog umjetnika: socijalna dužnost i borba za ideju. Prvi proizlazi iz stanja čovječanstva kao djetce Božje, a drugi iz poticaja katoliku na preobražavanje društvenoga stanja prema Božjim zakonima. Tako je za njega književnost »sredstvo preporoda hrvatskoga društva na kršćanskim temeljima, kako u socijalnom, tako i u moralnom pogledu« (str. 14, isticanje u tekstu). To povlači nužnost podupiranja katoličke književnosti — čiji je izostanak Ujević primjećivao i izlagao kritici. Situacija, aktualizira Lončar, nije tako različita od današnje u okolnostima šire društvene averzije prema katoličkoj književnosti.

»Kranjčić« bi prema tome trebao imati ulogu mijenjanja takve situacije za kršćanskoga književnika putem organiziranoga kulturološkog rada, u koji moraju biti uključeni ne samo pojedinci, već i »Crkva na svim razinama njezina hijerarhijskog uređenja« (str. 15). Ta misao, naravno, nije nepoznata ni bl. Ivanu Pavlu II. — kako Lončarević ističe. A »Kranjčić« ima »svrhu, podsjećajući i društvo, ali i Crkvu — sve koji jesmo Crkva i koji s njome osjećamo — na velebnu zadaću evangelizacije kulture i evangelizaciju kulturom« (str. 17).

Dakako, to će moći biti ostvareno samo *kvalitetnim* kulturnim ostvarenji-

ma. Njih u zborniku ne nedostaje. Valjalo bi spomenuti kao primjer kratku priču Josipa Sanka Rabara »Potpuna katastrofa« koja na izvanredno živ način pokušava skoro nezamislivo — opis eshatološke obnove svega stvorenja. Ili uputno je istaknuti neke od pjesničkih uradaka, poput »Ode radosti« Ive Damjanović koja se ističe neobičnim, gotovo concetto-figurama (»hostijom lire svog osmijeha čuvaj od svih zala;«) ili snažnoga kontrasta slika i raspoloženja izgrađenog u pjesmi »Bože, vrati mi naranče svetog Nikole« Vesne Praž Velić. Može se spomenuti, primjerice, i zanimljiv esej o Bogu i vremenu »Bog sadašnjeg trenutka« Ružice Martinović-Vlahović koji će svakoga podsjetiti na Augustinove muke dok je promišljao o vremenu.

Svaki rad uključen u zbornik vrijedan je pažnje čitatelja — kako onoga koji ima na umu samo vid umjetničke vrijednosti — tako i onoga koji ima (osim toga) na umu Ujevićevu ideju preobražavanja kulture putem *kršćanske* umjetnosti.

Hrvoje Juko

Krešimir Filipec, *Dvanaest stoljeća Đakova*, Zbirka Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012, 96 str.

Ova »knjižica«, kako ju sam autor naziva, druga je u nizu izdanja Zbirke Odsjeka za arheologiju. U njoj su predstavljene rezultati zaštitnih arheoloških istraživanja (1995.–1997.) na prostoru oko crkve Svih svetih u Đakovu. Taj je lokalitet ujedno i najveće istraženo srednjovjekovno groblje u Slavoniji s oko pet stotina grobova. Pretpostavlja se da je istražena samo četvrtina prostora na kojem se groblje nalazilo. Pri istraživanju su također otkriveni i dijelovi

srednjovjekovnoga naselja. Nakon terenskoga istraživanja uslijedio je rad na obradi grade i dokumentacije. Rezultati su konačno prikazani u monografiji o samome lokalitetu koju ova »knjižica« na neki način slijedi. Uz kratki prikaz istraživanja i njegovih rezultata, djelo obiluje fotografijama koje prate tijek iskopavanja. Izdanje je dvojezično (na hrvatskom i engleskom jeziku) s 56 fotografija. Uz predgovor, koji je napisao sam autor, djelo sadrži šest poglavlja u kojima su doneseni rezultati istraživanja, a na kraju je donesen i kratki kronološki pregled samoga arheološkoga lokaliteta te popis literature.

Istraživanja su provedena u razdoblju od tri godine (1995.–1997.) i ostala su nedovršena zbog pomankanja financijskih sredstava i nezainteresiranosti lokalne zajednice. Naime, četvrta sezona istraživanja trebala je ustanoviti mjesto na kojem se nalazila srednjovjekovna crkva svetoga Lovre koja se spominje u izvorima. Ukupno je istraženo oko 500 srednjovjekovnih grobova te više različitih građevina i kuća. Povijest Đakova u srednjem vijeku može se podijeliti na dva razdoblja: prije prvoga spomena u povijesnim izvorima i nakon toga spomena. O razdoblju prije prvoga spomena u povijesnim izvorima govore samo arheološka istraživanja. Srednjovjekovno je naselje bilo podignuto na mjestu manjega rimskog *vicus*, na rubu plodne đakovačke grede. To je mjesto bilo pogodno za kontrolu putova koji su vodili od sjevera prema jugu i od istoka prema zapadu, što je bio preduvjet ubrzanoga urbanog razvoja. Najstariji tragovi slavenskoga naselja u Đakovu datiraju u 8. stoljeće kada je i nastanjen prostor oko crkve Svih svetih. Istraživanjem je ustanovljeno pet etapa razvoja prostora i tri glavne faze pokapanja na groblju koje datiraju do 16. stoljeća. Važno je istaknuti da se na groblju pokapalo slavensko kristijanizirano stanovništvo.